

9. évfolyam

Óraszám: 72 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

<i>Témakör neve</i>	<i>Óraszám</i>
1. Bevezetés az irodalomba - művészet, irodalom	4
2. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	8
3. A görög irodalom	11
4. A római irodalom	4
5. A Biblia, mint kulturális kód	12
6. A középkor irodalma	11
7. A reneszánsz irodalma	12
8. Összefoglalás, év végi ismétlés	10
<i>Összes óraszám:</i>	<i>72</i>

1. Bevezetés az irodalomba - művészet, irodalom

Óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- pontosítja az irodalom és az írásbeliség, irodalom és művészet összefüggéseit
- megismeri és értelmezi az irodalmi művek fikcionalitását, nyelvi megalkotottságát
- tudatosítja a szépirodalom és a népszerű irodalom kapcsolatát,
- megismeri a szövegek közti párbeszéd lehetőségeit
- ismeri az irodalmi műnemek, műfajok rendszerét

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- szerző, előadó, terjesztő és befogadó változó viszonyrendszeréről
- a művészetben való részvétel lehetőségeiről
- a szóképek és retorikai alakzatok hétköznapi és irodalmi kommunikációbeli szerepéről

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Nyelv és nyelviség az irodalomban: a képi és a hangzó nyelv, szóképek és retorikai alakzatok a hétköznapi és az irodalmi kommunikációban
- A művészet fogalma, művészeti ágak. Művészet és irodalom.
- Az irodalom születése, hatása. Az irodalmi kommunikáció - Karinthy: A cirkusz
- Szerzők, művek párbeszéde – a művészet
- Aiszoposz: A tücsök és a hangya
- Hajnóczy: A hangya és a tücsök
- Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei
- Doyle: Sherlock Holmes (részletek)

Fogalmak: művészet, szépirodalom, szórakoztató irodalom, irodalmi kommunikáció; szerző, alkotó, terjesztő, másoló, előadó, befogadó; befogadás, értelmezés, műnem, epika, líra, dráma, műfaj, monda, elbeszélés, regény, elbeszélő költemény, dal, himnusz, óda, elégia, metafora, hasonlat, költői megformáltság, történet, elbeszélés, lírai én, narrátor, beszélő, dialógus, monológ

Javasolt tevékenységek

- Lírai, kisprózai alkotások, szövegrészek olvasása, közös értelmezése

2. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia

Óraszám: 8 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a mítoszok kulturális jelentőségének megértése
- mítosz- és hőstípusok megkülönböztetése, felismerése
- az archaikus, mitikus világkép és a kortárs világkép viszonyának megértése
- az alapvető emberi magatartásformák felismerése és azonosítása a mitológiai történetekben és eposzokban
- a vándormotívumok felismerése pl. vízözön, örök élet utáni vágy

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- az irodalmi alapformák, műfajok és motívumok rendszeréről
- a görög mitológiáról
- az ősi magyar hitvilágról

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- a 20. század elejének epikai sokszínűsége
- epikai műfajok: történelmi regény, idill, iskolaregény, fejlődésregény; népies regény; paródia; lírai novella, realista novella
- szemelvények elemzése az alábbi művekből: Kós Károly: Az országépítő (részlet); Karinthy Frigyes: Röhög az egész osztály; Herczeg Ferenc: Pro libertate (részlet); Tamási Áron: Ábel a rengetegben (részlet); Nyirő József: Uz Bence (részlet)
- Móricz Zsigmond élete és munkássága
- Légy jó mindhalálig című művének elemző bemutatása
- Kötelező olvasmány: Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig

Fogalmak: szóbeliség, írásbeliség, sámánizmus, regös, mágus, jokulátor, táltos, világfa, antikvitás, mítosz, mitológia eredetmítosz, archaikus világ, archetípus

Javasolt tevékenységek

- A történetmesélés formáinak elemzése, az elbeszélői nézőpontok és a narratív struktúra szerepének megfigyelése csoportmunkában
- Filmrészletek megtekintése
- Tanulói prezentációk

3. A görög irodalom

Óraszám: 11 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes epikus és dialogikus mű olvasására, befogadására, értelmezésére, egy drámarészlet előadására
- felismer különféle magatartásformákat, konfliktusokat, értékeket és hibákat (harmónia, mértéktartás, hübrisz);
- fejlődik erkölcsi érzéke
- képes a művekről szóló vélemények kritikus befogadására.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- részleteket ismer a homéroszi eposzokból
- szemelvényeket ismer a görög lírából
- ismeri a szerzőkhöz, illetve hősökhez kapcsolódó toposzokat
- ismeri az ókori görög színház és dráma jellemzőit, valamint a színház- és drámatörténetre gyakorolt hatását.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Különféle magatartásformák, konfliktusok, értékek és hibák (harmónia, mértéktartás,) felismerése; ezek elemzésével, értékelésével erkölcsi érzék fejlesztése
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése
- Az epika születése - Iliász vagy Odüsszeia
- Memoriter: Odüsszeia (részletek)
- A görög líra, az időmértékes verselés - Alkaiosz, Szapphó, Anakreón
- Memoriter: Anakreón: Gyülölöm azt
- A görög dráma
- Kötelező olvasmány: Szophoklész: Antigoné

Fogalmak: eposz, eposzi konvenciók: prozódia, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés fogalmai, toposz, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, drámai szerkezet, exozódia, konfliktus, tetőpont, megoldás, kar, katarzisz

Javasolt tevékenységek

- drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül,
- részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- lehetőség szerint e szerzők valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése,
- a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása

4. A római irodalom

Óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes a görög és római kultúra viszonyának értelmezésére
- megismer irodalmi műfajokat, versformákat

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a római kultúra máig tartó hatását (mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás)
- szemelvényeket ismer a római lírából és epikából

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése
- Memoriter: Catullus: Gyűlölők és szeretek
- Vergilius: Aeneis, IX. ecloga
- Horatius: Thaliarchushoz

Fogalmak: imitáció, dal, óda, elégia ekloga, episztola, strófaszerkezet, horátiusi alapelvek, ars poetica

Javasolt tevékenységek

- Emberi magatartásformák azonosítása, értékelése a művek, illetve a szerzők portréi alapján;
- a horatiusi életelvek érvényességének vizsgálata frontális munkában és
- vita keretében
- az időmértékes verselés szerinti ritmizálás gyakorlása

5. A Biblia, mint kulturális kód

Óraszám: 12 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tudatosítja a bibliai motívumok, témák, műfajok továbbélését a kultúrában
- érzékeli a bibliai hagyomány meghatározó jellegét a szóbeli és írásos kultúrában: szókincsben, szólásokban

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismer az Ó- és Újszövetségből alapvető történeteket, motívumokat és műfajokat
- tudja néhány közkeletű bibliai szólás, állandósult kifejezés eredetét és jelentését;
- ismeri a Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok (karácsony, húsvét, pünkösd, vízkereszt stb.) eredetét, tartalmát;

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Háttérismeretek a Bibliához, mint az európai kultúra korokon és világnézeteken átívelő, alapvető kódjához
- Kitekintés a bibliai történetek későbbi megjelenéseire az irodalomban és más művészeti ágakban
- A Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok eredete, tartalma
- Az Ószövetség: A teremtéstörténet. József. Kivonulás Egyiptomból. A tízparancsolat. Zsoltárok könyve (23.,42.)
- Újszövetség: Az örömhír
- Máté evangéliuma: Jézus születése
- A hegyi beszéd. A magvető példázata
- Lukács evangéliuma: Az irgalmas szamaritánus. A tékozló fiú
- Pál apostol szeretethimnusza Pál apostol szeretethimnusza
- Kötelező olvasmány: Részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből.

Fogalmak: Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genesis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsek, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis

Javasolt tevékenységek

- Szemelvények olvasása az Ó- és Újszövetségből: alapvető történetek, motívumok és műfajok megismerése
- A Biblia felépítésének tanulmányozása
- A Biblia hatástörténetét feltáró és megértető, önálló és csoportos kutatási és projektfeladatok
- portfólió készítése

6. A középkor irodalma

Óraszám: 11 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- A középkori irodalom jellegének megismerése az ókeresztény és középkori szakaszban
- A vallásos és világi irodalom együtthatásának megismerése
- Az egyház irodalomra gyakorolt hatásának megértése
- A kéziratos kor írási és olvasási szokásainak megismerése
- Az antikvitás középkorra tett hatásának felismerése (pl. Vergilius-Dante)

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megérti a történelmi és művelődéstörténeti korszakolás problémáit (ókor középkor- reneszánsz fogalmak koordinátái)

- tud példákat hozni a különféle irodalomtípusokra (pl. kolostori, lovagi és vágáns irodalom), összhangban a korszak világképével, értékrendjével
- értékeli Dante és Villon életművének jelentőségét.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A korstílus fogalmának bevezetése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- Dante és Villon életműve jelentőségének megértése
- Kötelező olvasmány: Villon: Nagy testamentum (részletek)
- Egyházi irodalom - Szent Ágoston: Vallomások
- Memoriter: Halotti beszéd és könyörgés (részlet)
- Jakopone daTodi: Stabat mater
- Memoriter: Ómagyar Mária-siralom (részlet)
- Lovagi és udvari irodalom - Anonymus: Gesta Hungarorum
- Kötelező olvasmány: Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
- Vágánsköltészet, Carmina Burana

Fogalmak: középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, vágáns költészet, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intellektus, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron

Javasolt tevékenységek

- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása internetes kutatómunkával
- Kiselőadás, ppt készítése
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése gondolkodástérkép készítése
- Szövegrészlet elemzése a középkor irodalmából az alábbi műfajok közül: vallomás, lovagi epika, legenda, himnusz

7.1 A humanista irodalom

Óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tudatosítja a legfontosabb reneszánsz eszményeket, értékeket, tárgyakat, témákat;
- Petrarca és Boccaccio néhány műve alapján megismerkedik a kor lehetséges/sajátos alkotói magatartásaival (kettősségek: tudós humanizmus és személyes élményanyag, ill. a szórakoztatás szándéka)
- pontosítja ismereteit műelemzés alapján a novella műfajáról

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismeri az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságait, nehézségeit
- megérti a művelődéstörténeti kontextus jelentőségét az irodalmi mű elemzésében
- rögzíti a korstílus fogalmát, az irodalom és a társművészetek kapcsolatát
- ismeri a Petrarca-sonettet

- ismeri Janus Pannonius portréját, költői és emberi szerepvállalását; személyes élményanyagának költészetformáló szerepét;
- tudatosítja, értékeli az életmű néhány fontos témáját, a lírai alany magatartását (pl. költői öntudat, művészi becsvágy, búcsúzás, betegség, katonáskodás, test és lélek);
- ismeri néhány fogalom változó jelentését (pl. elégia, epigramma)

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismeretek elmélyítése Janus Pannonius műveinek olvasásával és értelmezésével
- Kötelező olvasmány: Boccaccio: Dekameron 1.nap 3. novella
- Petrarca: Pó, földi kérgem
- Portré: Janus Pannonius
- Memoriter: Pannónia dicsérete
- Egy dunántúli mandulafáról
- Búcsú Váradtól

Fogalmak: reneszánsz, humanizmus, reformáció, szonett, novella, novellafüzér, anekdota, búcsúvers

Javasolt tevékenységek

- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása
- Az általános iskolában megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése
- Kettéosztott napló készítése
- Összehasonlító verselemzés

7.2 A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvi kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra. A reformáció világi irodalmából

Óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- A XVI. századi Magyarországon a reformáció gyors terjedése okainak (miért és hogyan) megértése)
- A XVII. század elejétől megjelenő a katolikus megújulás jellemzőinek megismerése

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a reformáció kultúrtörténeti jelentőségét (iskolák, nyomdák, anyanyelvűség)
- ismeri a magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságát, sokszínűségét

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságának, sokszínűségének megismerése

- A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra
- Bibliafordítások - Károli Gáspár (részletek)
- Zsoltárfordítások - Szenczi Molnár Albert
- Heltai Gáspár: Száz fabula (részletek)
- a reformáció világi irodalma
- Históriai énekek - Tinódi: Eger vár viadala
- Széphistóriák - Gyergyai Albert: Árgirus

Fogalmak: bibliafordítás, zsoltárfordítás, vitairat, vitadráma, jeremiád, fabula, dallamvers, szövegvers, mese, példázat, történelmi ének, széphistória, lovagregény-paródia

Javasolt tevékenységek

- táblázat készítése a magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságának, sokszínűségének bemutatására
- zenehallgatás, tanulói előadás

7.3 Líra a reformáció korában

Óraszám: 4 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- lírai beszédhelyzetek, szerepek, műfajok (búcsúvers, dal, elégia, istenes ének) azonosítása
- líra és metrika, líra és zeneiség kapcsolatának megismerése
- az időmértékes és az ütemhangsúlyos verselés megkülönböztetése

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megismeri Balassi költői portréját és magatartását
- tudatosítja az életmű megközelítési problémáit (kötetkompozíció; kéziratos énekeskönyv; különféle felfogások: kompozíció/tematika);
- megkülönbözteti a dallamvers és szövegvers fogalmát;
- tud ritmizálni ütemhangsúlyos formákat,
- felismeri a Balassi-strófát és a Shakespeare-sonett jegyeit

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Népköltészet, közköltészet és műköltészet a régi és klasszikus magyar irodalomban
- A sonett formai változása Shakespeare-nél
- Memoriter: Balassi: Egy katonaének (részlet)
- Borivóknak való
- Memoriter: Adj már csendességet (részlet)
- Hogy Júliára talál
- Shakespeare: LXXV. sonett

Fogalmak: Balassi-strófa, Balassa-kódex, hárompilléres versszerkezet, katonaének, sonett

Javasolt tevékenységek

- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás,
- megzenésített versek befogadása,
- versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- a fent megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével közösen
- feltétlenül szükséges a régies szavak magyarázata

8. Összefoglalás, rendszerező ismétlés

Óraszám: 15 óra

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felelevenítse a tanév során szerzett ismereteit
- elemzőképessége elmélyüljön
- hiányos ismereteit kiegészítse
- az irodalmi korszakok, művek közötti összefüggéseket jobban átlássa

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- egységében látja át a tanév anyagát
- értő olvasóként összevetheti a tanult kisepikai és nagyepikai műfajok jellegzetességeit az egyes művek alapján
- még árnyaltabb véleményt tud megfogalmazni a tárgyalt nagyepikai művekben megjelenő problémákkal, jelenségekkel kapcsolatban
- alkalmassá válik a művek értelmezéseinek kritikus befogadására

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- az éves tananyag átismétlése, rendszerezése
- a szövegértés fejlesztése
- a novella- és verselemzési készség fejlesztése
- a műnemek, műfajok, stílusirányzatok és egyéb fogalmak rendszerezése

Javasolt tevékenységek

- fogalmak újbóli tisztázása
- szövegértési feladatlapok íratása, a tanulságok elemzése
- novellaelemzés önállóan, a tanulságok elemzése
- egy vers elemzése önállóan, a tanulságok elemzése
- műnemek, műfajok, stílusirányzatok közös ismétlése
- verstani és stilisztikai ismeretek közös ismétlése
- vázlatírás
- táblázatok készítése
- kettéosztott napló